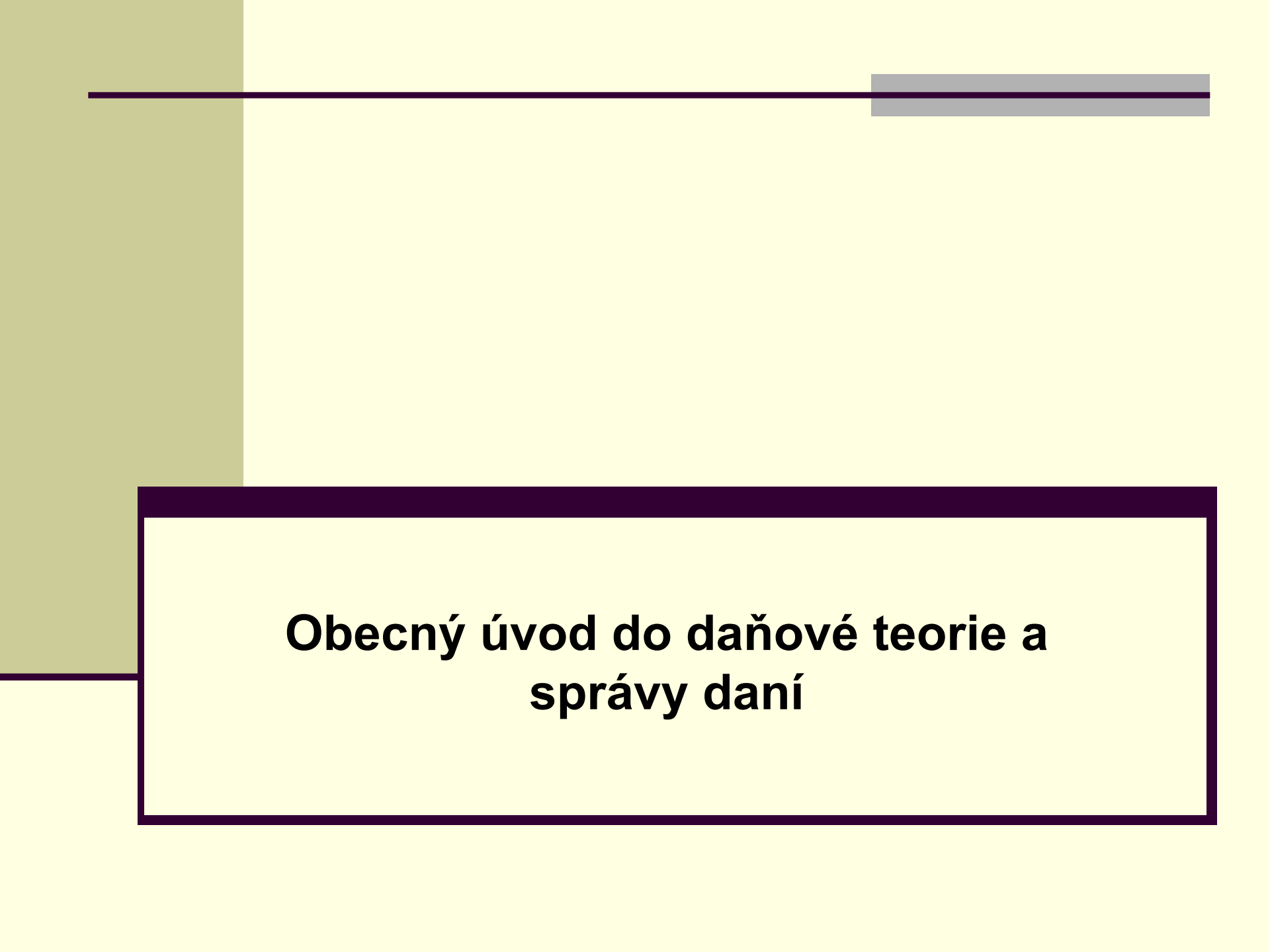

Daňová teorie

Dana.Sramkova@law.muni.cz

**Katedra finančního práva a národního
hospodářství**

(zpracováno za využití podkladů dr. Petra Mrkývky a dr. Michala Radvana)

Obecný úvod do daňové teorie a správy daní

Pojem daň

- V ekonomickém smyslu
- V právním smyslu
- Ve smyslu legislativní zkratky

Funkce daně

- Fiskální - je převažující; jejím účelem je zajistit příjmy státu a dalších veřejnoprávních korporací (Lafferova křivka)
- Regulační - prostřednictvím daní a prostřednictvím přesouvání peněžních prostředků v odpovídajících proporcích mezi ekonomickými subjekty a veřejným fondem nastává korektura příjmů.; daň může sloužit k ovlivňování ekonomiky jako celku nebo může ovlivňovat hospodářství selektivně
- Stimulační - představuje využití daňových nástrojů s cílem ovlivnit činnost ekonomických jednotek a tempo jejich rozvoje

Daň v ekonomickém smyslu

- povinná, zákonem předem sazbou stanovená částka, kterou se více méně pravidelně odčerpává na nenávratném principu část nominálního důchodu ekonomického subjektu ve prospěch veřejného peněžního fondu, a to bez ekvivalentního protiplnění.

Daň v právním smyslu

- legální definice chybí
- *Doktrinární*: (Matureva definice) majetkové plnění ve prospěch veřejného peněžního fondu, stanovené autoritativně zákonem, pokud to není plnění uložené na základě soukromoprávní normy nebo jako sankce pro chování odporující právnímu řádu

Požadavek zákonné úpravy vybírání daní

Článek 11 odst. 5 LZPS:

Daně a poplatky je možné ukládat jen na základě zákona.

Daň ve smyslu legislativní zkratky

§ 1 odst. 1 ZSDP: daně, poplatky, odvody, zálohy na ně, odvody za porušení rozpočtové kázně, pokud jsou příjmem státního rozpočtu (včetně příjmů státních finančních aktiv nebo rezervních fondů organizačních složek státu), rozpočtů územních samosprávných celků, státních fondů nebo Národního fondu

- § 2 odst. 3 DŘ:
- peněžité plnění, které zákon označuje jako daň, clo nebo poplatek,
- peněžité plnění, pokud zákon stanoví, že se při jeho správě postupuje podle DŘ,
- peněžité plnění v rámci dělené správy,
- Daň *sensu largo*: + daňový odpočet, daňová ztráta, jiný způsob zdanění, příslušenství daně

KONSTRUKČNÍ PRVKY DANĚ

```
graph TD; A[KONSTRUKČNÍ PRVKY DANĚ] --- B[SUBJEKT]; A --- C[OBJEKT]; A --- D[ZÁKLAD]; A --- E[SAZBA]; A --- F[KOREKČNÍ PRVKY]; A --- G[INKASNÍ PODMÍNKY]; A --- H[SPRÁVCE DANĚ]; A --- I[ROZPOČTOVÉ URČENÍ DANĚ];
```

SUBJEKT

OBJEKT

ZÁKLAD

SAZBA

KOREKČNÍ PRVKY

INKASNÍ PODMÍNKY

SPRÁVCE DANĚ

ROZPOČTOVÉ URČENÍ DANĚ

Daňová soustava ČR - principy

- Harmonizace se standardy EU
- Realizace finanční politiky státu
- Spravedlnosti
- Daňové elasticnosti
- Únosné administrativy
- Psychologické principy

Složky daňové soustavy

- Daně důchodové
- Daně majetkové
- Daně transferové (ze soukromoprávních úkonů zakládajících přechod či převod vlastnictví)
- Daně ze spotřeby (obratu)

AD Důchodové daně

- Daň z příjmů fyzických osob
- Daň z příjmů právnických osob

- *Správce: ÚFO*

Majetkové daně

- Daň z nemovitosti
- Daň silniční
- *Správce: ÚFO*

Transferové daně

- Daň dědická
- Daň darovací
- Daň z převodu nemovitostí

- *Správce: ÚFO*

Daně ze spotřeby (obratu)

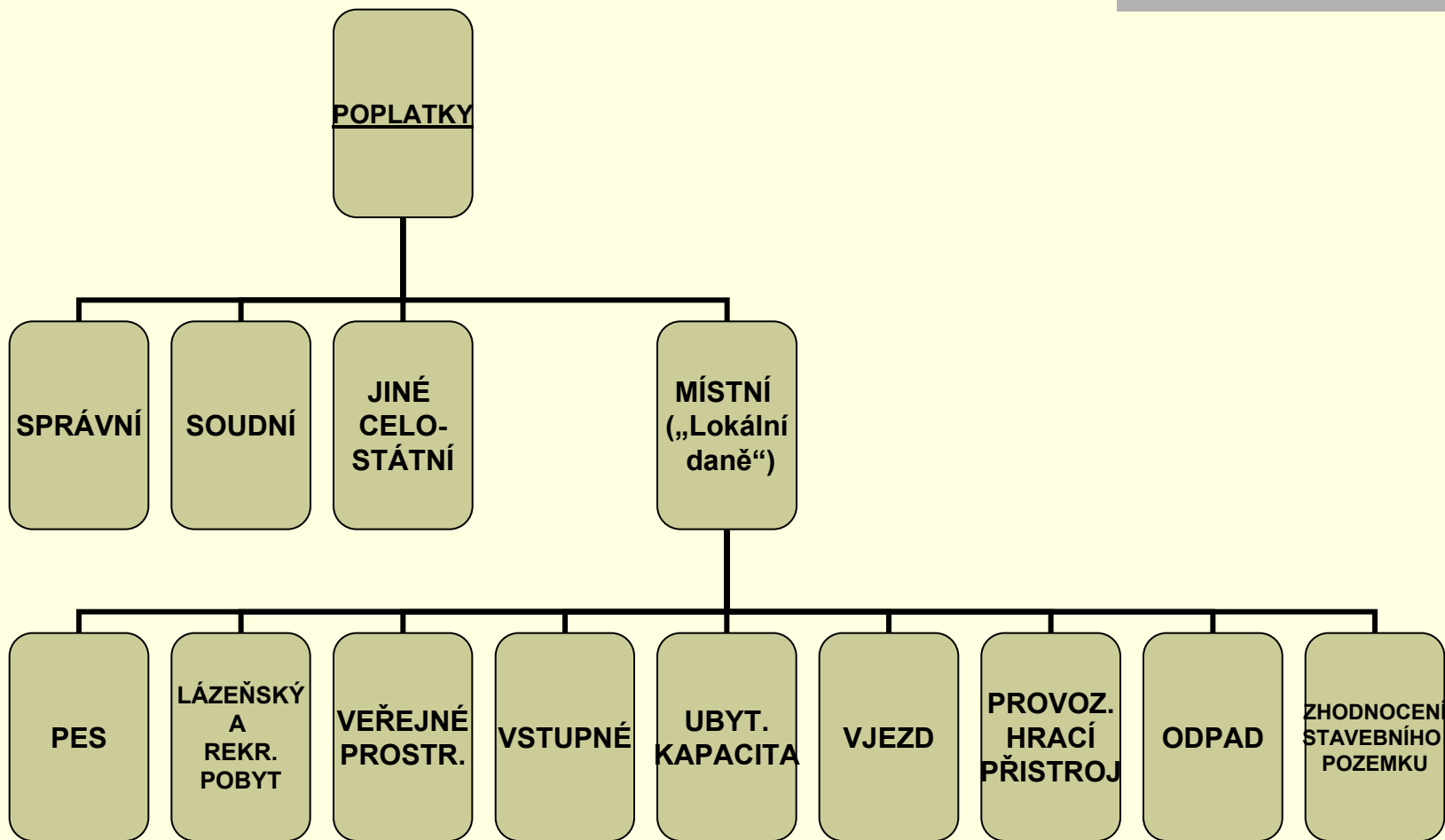
- Daň z přidané hodnoty:
 - v tuzemském obratu
 - *Správce: ÚFO*

 - při dovozu:
 - *Správce: orgány Celní správy ČR*
- Spotřební a energetické („ekologické“) daně:
 - Daň z minerálních olejů
 - Daň z piva
 - Daň z vína
 - Daň z lihu a lihovin
 - Daň z tabákových výrobků
 - Daň ze zemního plynu
 - Daň z pevných paliv
 - Daň z elektřiny
 - *Správce: orgány Celní správy ČR*

Poplatky

- Ekonomické pojetí: povinná, zákonem předem **sazebníkem** stanovená částka, kterou se více méně **nepravidelně** odčerpává na **částečně** návratném, **ekvivaletním**, principu část nominálního důchodu ekonomického subjektu ve prospěch veřejného peněžního fondu.
- Legální definice – chybí
- Majetkové plnění ve prospěch veřejného peněžního fondu, stanovené autoritativně zákonem za poskytnutí veřejného statku orgánem veřejné moci nebo subjektem, na který byl výkon veřejné moci delegován, pokud to není plnění uložené na základě soukromoprávní normy.
- Funková definice: poplatky jsou dávky, které vybírají se u příležitosti, kde vyvolává se osobou soukromou určitý úkon úřední, a slouží jako úplata a náhrada nákladu, touto činností jednotlivce způsobeného

Soustava poplatků v ČR

Pojem „cena“

- „Poplatek“ za soukromoprávní statek
- Nemusí být ukládána ve formě zákona
- Respektuje skutečnou cenu služby
- Je možné stanovit ji dohodou

Pojem „berně“

Pod pojmem **berně** rozumíme daně, poplatky, odvody, zálohy na tyto příjmy, příslušenství a další dávky, které jsou příjmy veřejných fondů.

viz výše uvedený § 1 odst. 1 ZSDP

BERNÍ PRÁVO (daňové právo)

- **DEFINICE *Maturova***
- **Berní právo je soubor norem, jimiž se upravují povinnosti, související s takovým majetkovým plněním, jež je ukládáno právnímu subjektu autoritativně, ale není ani plněním spočívajícím na normě soukromoprávní ani na normě sankční.**

- **DEFINICE *brněnská***
- **Berní právo je souborem právních norem obsahujících právní regulaci společenských vztahů, jejichž objektem jsou daně ve smyslu legislativní zkratky „daň“.**

- **DEFINICE *Etelova***
- **Berní právo je právní regulací daňového systému *sensu largo*.**

Správa daní

ve funkčním smyslu

součást konglomerátu činností veřejné správy

obecné principy veřejné správy (správní řád)

obecné principy správy daní (DŘ)

Zvláštní správa daní (k jednotlivým „daním“)

Soubor oprávnění a povinností obecně definovaný v § 1 odst. 2 DŘ

Zásady řízení před správcem daně

obecné
principy
procesního
práva

obecné principy
správního práva
procesního
včetně zásad
výkonu veřejné
správy

Základní zásady
správy daní
obsažené v DŘ
(resp. zásady
řízení před
správcem dle
ZSDP)

Základní zásady správy daní v DŘ

- zásada zákonnosti (§5/1)
- zásada enumerativnosti státních pretenzí (legitimity) (§5/2)
- zásada přiměřenosti (§5/3)
- zásada procesní rovnosti (§6/1)
- zásada spolupráce (§6/2)
- zásada poučovací (§6/3)
- zásada klientského přístupu (§6/4)
- zásada rychlosti řízení (§7/1)
- zásada hospodárnosti a procesní ekonomie (§7/2)
- zásada volného hodnocení důkazů (§8/1)
- zásada legitimního očekávání (§8/2)
- zásada materiální pravdy (§8/3)
- zásada neveřejnosti (§9/1)
- zásada oficiality a zásada vyhledávací (§9/2)
- zásada legální a legitimní koncentrace dat (§9/3)

Správa daní v organizačním smyslu

Správci daní

Ministerstvo financí

Celní správa ČR Generální ředitelství cel

celní ředitelství

celní úřady

Územní finanční orgány Generální finanční ředitelství

finanční ředitelství

finanční úřady

jiné správní úřadu a jim na roveň postavené složky nebo osoby
(správní poplatky)

obce a orgány obcí
(správní poplatky a místní poplatky)

soudy
(soudní poplatky)

Činnosti de lege lata společné (resp. sdílené) celní správě a ÚFO

- dělená správa (vybírání a vymáhání peněžitých plnění uložených jinými orgány),
- vymáhání nedoplatků cel a daní,
- potvrzování bezdlužnosti,
- správa DPH,
- kontrolní působnost podle zvláštních zákonů, a to zejména:
 - zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních (kontrola barvení a značkování vybraných minerálních olejů, kontrola zákazu prodeje, kontrola značení tabákových výrobků),
 - zákon č. 676/2004 Sb., o povinném značení lihu,
 - zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon).

Slabiny současné úpravy

- **Počet úřadů:**
 - GFR + 8 FR + 199 FÚ
 - GRC + 8 CR + 54 CÚ
- **Výdaje** na daňovou správu patří k nejvyšším v Evropě, stejně tak jako výdaje poplatníků na splnění daňové povinnosti (viz programové prohlášení vlády z r. 2006)
- Neefektivnost u některých duplicitních činností
- Omezení trestněprávních oprávnění celních orgánů (postavení policejního orgánu jako orgánu činného v trestním řízení) pouze na ty daňové trestné činy, které souvisí s daněmi spravovanými celními orgány (spotřeb. daně, částečně DPH, nově tzv. ekologické daně)

Cíle navrhované úpravy dle MF ČR

- Vyčlenění daňové správy vně MF, a to jako další logický krok v návaznosti na již uskutečněné vyčlenění celní správy.
- Sjednocení správy všech daní do jediné soustavy orgánů při současném rozšíření trestněprávní kompetence těchto orgánů na trestné činy týkající se všech těchto daní.
- Sloučení výběru a vymáhání daní a cel do jediného místa (při zachování odděleného vyměření cel – koncept dělené správy cel) v zájmu snížení administrativní zátěže poplatníků.
- Celkové snížení počtu zaměstnanců v rámci integrované soustavy ke dni účinnosti zákona, spojené s výraznou redukcí počtu příslušníků bezpečnostního sboru.
- Odstranění duplicitního výkonu kompetencí, které dnes provádí FÚ a CÚ v těch případech, kdy tyto duplicity nejsou jednoznačně odůvodnitelné.
- Nahrazení 8 samostatných účetních jednotek (FŘ) v rámci daňové správy jedinou účetní jednotkou pro celou integrovanou soustavu daňové a celní správy.
- Vytvoření Specializovaného finančního úřadu (pod FŘ Praha).

Správa daní de lege ferenda

???